

VALOAREA INFORMAȚIONALĂ ȘI BIBLIOFILĂ A CĂRȚILOR VECHI ȘI RARE DIN COLECȚIILE BIBLIOTECILOR (CAZUL BTȘ UTM)

Olga CARPENCO

Biblioteca Tehnico-științifică UTM

Abstract: *Una din funcțiile fundamentale ale bibliotecii este conservarea, promovarea și valorificarea documentelor din moștenirea patrimonială și universală, transmiterea acestora către generațiile viitoare. În baza analizei cărților vechi și rare a BTȘ a UTM este dezvăluită valoarea acestora, sunt identificate problemele gestiunii lor. Este exprimată ideea cooperării bibliotecilor în vederea evaluării și conservării documentelor de patrimoniu.*

Cuvinte-cheie: *biblioteca, patrimoniu cultural, carte rară, carte veche, valoare bibliofilă, tipografie, conservare, prezervare*

Patrimoniul cultural are un rol important în păstrarea identității culturale a unei națiuni, fiind o punte de legătură între trecut, prezent și viitor. Valorile patrimoniale și istorice din bibliotecă dețin o serie de funcții, care le deosebesc de alte bunuri de moștenire culturală. Astfel, pe lângă funcțiile patrimonială, estetică, artistică, istorică și științifică, acestea îndeplinesc rolul de univers spiritual, comunicare între generații.

În urma analizei integrale a colecțiilor BTȘ a UTM, inițiate în anul 2009, au fost identificate multe cărți vechi, având importanță bibliofilă și de conținut. Acestea au fost procurate în baza achiziției retrospective, dar mai ales a donațiilor. Ultimele au parvenit de la biblioteci, cadre didactice, colecționari de cărți. Unele, chiar de la bun început, prezentau însușiri de „rarietate” bibliografică, altele și-au demonstrat importanța deosebită în timp. Fiind păstrate laolaltă cu documentele destinate utilizării frecvente, cărțile rare au fost supuse pericolului deteriorării. În plus, a fost atenuată valoarea lor bibliofilă. Iată de ce BTȘ a întreprins un studiu privitor la documentele în cauză din perspectiva sorții lor viitoare.

Scopul studiului constă în identificarea soluțiilor privind gestiunea cu scop precis a cărților vechi și rare din colecțiile bibliotecii.

Obiectivele studiului sunt:

- Argumentarea necesității gestiunii speciale a cărților vechi și rare;
- Elaborarea criteriilor de selectare a documentelor susceptibile calificării de „carte veche și rară”;
- Elaborarea recomandărilor privind constituirea colecției autonome de carte veche și rară în cadrul bibliotecii;
- Elaborarea unui proiect de management al colecției de carte veche și rară.

În prezenta comunicare vom reflecta asupra valorii cărților vechi și rare, a necesității conservării și promovării lor.

Până acum, din colecțiile bibliotecii au fost selectate 345 documente prețioase prin raritatea, dar și prin valoarea lor unică. Acestea au fost delimitate din următoarele subdiviziuni: Colecția de beletristică, Serviciul Asistență Informațională, Colecția Literatură științifică, filialele bibliotecii la FTMI, FIMIT, FCIM și FIMET. Procesul urmează să deruleze încă în patru unități ale bibliotecii, deținătoare de colecții.

Ce caracteristici exprimă documentele selectate?

În ciuda vechimii lor, cărțile sunt într-o stare fizică satisfăcătoare, astfel încât să fie supuse conservării și utilizării.

Sub aspect cronologic, cea mai timpurie carte tipărită datează cu anul 1817, iar cea mai recentă cu anul 1940.

Tematica publicațiilor este variată, cuprinzând documente din toate domeniile cunoașterii, mai mult din: fizică, matematică, geometrie, chimie, industrie, filozofie, științe ale naturii, mai puține din domeniul construcției de mașini, psihologie, pedagogie, estetică și beletristică.

După criteriul lingvistic, stocul de carte veche și rară conține documente în următoarele limbi: rusă - 343, germană - 1, italiană - 1. Majoritatea edițiilor sunt tipărite în limba slavonă.

Locul de editare vizează orașele: Sankt Petersburg, Moscova, Kiev, Dresden, imprimarea fiind efectuată la tipografiile vechi: Военная Типография Главного Штаба Его Императорского Величества (Санктъ-Петербургъ), Издательство Императорской Академии Наук (Санктъ-Петербургъ), Типография В.

Безобразова и Компания (Москва), Издательство Его Императорского Величества Товарищество М. О. Вольфъ (Санктъ-Петербургъ), Типография Императорского Университета Святого Владимира Н.Т. Корчан-Новицкого (Кіевъ), Verlag von Theodor Steinkopff (Dressden), etc.

Sunt variate genurile documentare, incluzând: enciclopedii, antologii, dicționare, manuale, îndrumare etc. Printre acestea menționăm: *Брокгауз Ф., Эфрон И. Энциклопедический словарь. В 86 томах* (Санктъ-Петербургъ, 1890-1904 г.), *Техническая энциклопедия. Справочник физических, химических и технологических величин. В 26 томах* (Москва, 1930-1938 г.), *Тиме И. Основы машиностроения. Организация машиностроительных фабрик и производство механических работ. Сочинения. Т.1* (Санктъ-Петербургъ, 1883 г.), *Вопросы философии и психологии. Кн. 1* (Москва, 1889 г.), *Геффинг Г. История новейшей философии. Очерки истории философии от Канта до наших дней* (Санктъ-Петербургъ, 1900 г.), *Ломоносов М. В. Полное собрание сочинений русских авторов* (Санктъ-Петербургъ, 1849 г.), *Шевченко Т.Г. Кобзарь* (Кіевъ, 1899 г.) etc.

Prezintă interes design-ul lucrărilor. De exemplu, Dicționarul enciclopedic *F.A. Brockhaus și I.A. Efron*, conține 121240 articole descrise, 7800 ilustrații și 235 de hărți. Modul de prezentare a materiei de cunoștințe este liber. Elementele artistice se regăsesc nu numai în articolele biografice, dar și în cele științifice. Deși din punct de vedere uzual lucrarea deja este depășită, multe din articolele sale încă prezintă valoare culturală și istorică, ea fiind recunoscută ca cel mai bun dicționar enciclopedic din Rusia preroluționară.

Științele, filozofia, estetica, psihologia și pedagogia, sunt reprezentate de autori cu renume mondial așa ca: Aristotel, Hegel, J. Lamettri, W. Vundt, G. Leibniz, I. Kant, F. Iberg, M. Heinz, etc. Lucrările din domeniul științelor naturale, științelor sociale, matematică elementară și superioară, algebră, geometrie, astronomie, cosmografie, fizică, aparțin autorilor: A. Adler, M. Born, G. Vileitner, M. Lomonosov, I. Newton, etc.

Impresionează publicațiile de beletristică - opere literare, ce au aparținut personalităților culturale celebre. Printre acestea se regăsesc scrierile unor personalități proeminente ale literaturii cum ar fi J. Goethe, E. Zola, H. Longfellow, Lucrețiu, Sofocl, O. Wilde, G. Derjavin, V. Jucovskii, M. Lomonosov, A. Maicov, A. Tolstoi, etc. O valoare deosebită pentru colecția de carte rară prezintă publicația scrisă de Antioh Cantemir, fiul lui D. Cantemir: *Кантемир, А. Д. Избранные сатиры*, editată în anul 1892 în or. Sankt Petersburg.

În unele lucrări se regăsesc dedicații și autografe ale personalităților, ex-libris-uri, ștampile, semnături.

Odată cu identificarea cărților rare și vechi, BTȘ a intensificat promovarea lor. Subdiviziunile de la facultăți au organizat expoziții cu genericul „Cărți unicate în colecție”; în anul 2014 cărțile rare au fost expuse în cadrul expoziției „Primăvara cărții la U.T.M.” și a manifestării culturale „Nocturna Bibliotecilor”.

În contextul celor menționate s-au impus raționamentele constituirii colecției de carte rară. Aceasta din urmă ar atribui o nouă latură identității bibliotecii - de instituție deținătoare de valori bibliofile; va fi extinsă gama serviciilor pentru utilizatori; va spori numărul utilizatorilor externi interesați de istoria culturii și tiparului; vor fi inițiate parteneriate cu biblioteci, muzee, arhive, ceea ce va consolida cadrul relațional al bibliotecii.

Totodată, s-au reliefat problemele constituirii colecției de carte rară, începând cu expertiza lucrărilor, continuând cu crearea catalogului, organizarea fondului, crearea condițiilor de păstrare, conservarea, pregătirea specială a personalului etc.

Se pare, cu așa probleme se confruntă multe biblioteci din Republica Moldova, de aceea credem, cooperarea în domeniul dat este o sarcină oportună. Desigur, acest lucru se presupune în cadrul Programului național „Memoria Moldovei”, însă până la momentul actual, majoritatea bibliotecilor, practic, nu au fost antrenate în Program.

Colecțiile de carte rară din biblioteci sunt parte a patrimoniului național, iar unele documente și a patrimoniul mondial. Din aceste considerente și mai mult sporește responsabilitatea bibliotecarilor pentru buna gestiune a resurselor date.

Bibliografie:

1. Codreanu, Horia. Cărțile vechi și rare vor fi disponibile pe internet // Libertatea [online].- București, 2011. - [Accesat 11.10.2014]. - Disponibil:<http://www.libertatea.ro/detalii/articol/C-r-ile-vechi-i-rare-vor-fi-disponibile-pe-internet-330120.html>
2. Nagy, Aniko. Meseria de bibliotecar // BiblioRev [online]. - Cluj-Napoca, 2014. - [Accesat 12.10.2014]. - Disponibil: <http://www.bcucuj.ro/bibliorev/arhiva/nr17/carte-biblio3.html>